



ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.22(477)

ТАРАСЮК Михайло, д. е. н., професор кафедри фінансів КНТЕУ
РУДЕНКО Ірина, к. е. н., доцент кафедри фінансів КНТЕУ

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Проаналізовано систему місцевих податків і зборів в Україні до і після прийняття Податкового кодексу. З'ясовано роль місцевих податків і зборів при формуванні доходів місцевих бюджетів. Розглянуто проблеми місцевого оподаткування на сучасному етапі. Окреслено можливі напрями вдосконалення реформування окремих місцевих податків.

Ключові слова: місцеві податки і збори, місцеві бюджети, податкове реформування.

Інститут місцевих податків і зборів є ключовим у сфері формування доходів місцевих органів влади в більшості розвинених країн. Ратифікувавши Європейську Хартію місцевого самоврядування та проголосивши одним із напрямів подальшого розвитку економіки інтеграцію до ЄС, Україна змушена поступово адаптувати систему формування доходів бюджету до умов і стандартів Євросоюзу. Саме тому питання вдосконалення системи місцевих податків і зборів в Україні набуло актуальності.

Проблематика місцевого оподаткування активно вивчається фінансовою наукою, її дослідженню присвячено праці таких вітчизняних і зарубіжних вчених: А. Василенко, А. Зверев, В. Зубенко, Т. Кошук, Н. Маліс, В. Пансков, А. Рудик, І. Саличинська, А. Соколовська, І. Щербина [1–9] та ін. Переважна більшість сучасних дослідників теорії оподаткування виділяє дві базові функції податків: фіскальну та регулюючу. Однак соціальній функції в системі місцевого оподаткування приділено недостатньо уваги як в українському законодавстві, так і в наукових працях вчених.

© Тарасюк М., Руденко І., 2012

92

 ISSN 1727-9313. ВІСНИК КНТЕУ. 2012. № 6

Податкова система України пройшла тривалий період свого становлення, який ознаменувався прийняттям у 2010 р. Податкового кодексу (ПК). На сучасному етапі податкові відносини продовжують вдосконалюватися, зокрема у напрямі оптимізації місця і ролі податків у доходах бюджетів різних рівнів, розподілу податкового навантаження серед окремих верств населення і галузей економіки. Якщо в ході податкових реформ керуватися лише фіскальними інтересами держави, це призведе до неефективності системи оподаткування, що проявиться в підвищенні загального податкового навантаження на економіку і, як наслідок, зростанні соціальної напруженості та скороченні податкових надходжень.

Метою статті є дослідження змін у системі місцевого оподаткування в контексті проведення податкової реформи в Україні, виявлення недоліків нововведень, пошук можливих напрямів оптимізації податкового законодавства.

Теорія місцевого оподаткування почала інтенсивно розвиватися в середині XIX ст. У кінці XIX – на початку XX ст. сформувалися дві основні теорії. Перша – теорія поворотної послуги – визначає місцеві податки як плату за послуги, що надає орган місцевого самоврядування членам територіального колективу, і не визнає їх державними податками. Друга ж теорія не розрізняє природи державних та місцевих податків і вважає їх обов'язковими платежами громадян державі.

Місцеве оподаткування у країнах із ринковою економікою сформувалося в результаті тривалого процесу еволюції податків у цілому, пошуку оптимальних засад обкладання, становлення інституту місцевого самоврядування. В Україні новий етап застосування місцевих податків і зборів розпочався після проголошення незалежності. Місцеві податки і збори фактично було роздержавлено, виведено зі складу державних податків, і вони почали розглядатись як доходи місцевого самоврядування. Податковий кодекс України, який набув чинності з 1 січня 2011 р., змінює механізм наповнення місцевих бюджетів у частині місцевих податків і зборів, замість 14 місцевих податків і зборів стало 5 (табл. 1).

Зміни в податковому законодавстві зумовлені значними витратами на адміністрування місцевих податків і зборів, які формували незначну частину податкових надходжень загального фонду місцевих бюджетів і становили 1.4 та 1.2 % відповідно у 2009 та 2010 роках. Найбільші за обсягом у цей період були ринковий збір, на який припадало близько 62 % загального обсягу всіх місцевих податків і зборів, комунальний податок – 20 % і податок з реклами – 7 % (табл. 2). Наведена статистика свідчить, що передбачені чинним законодавством України місцеві податки і збори не відігравали істотної фіскальної ролі, а ті загальнодержавні податки, що традиційно зараховувалися до доходної частини місцевих бюджетів, не віднесені до місцевих.

Таблиця 1

Перелік місцевих податків і зборів до і після прийняття Податкового кодексу України *

Закон України "Про систему оподаткування"	Податковий кодекс України
Податок з реклами	Скасовано
Комунальний податок	Скасовано
Збір за паркування автотранспорту	Збір за місця для паркування автотранспортних засобів
Ринковий збір	Скасовано
Збір за видачу ордера на квартиру	Скасовано
Курортний збір	Туристичний збір
Збір за участь у перегонах на іподромі	Скасовано
Збір за виграш у перегонах на іподромі	Скасовано
Збір із гравців на тоталізаторі на іподромі	Скасовано
Збір за право використання місцевої символіки	Скасовано
Збір за право проведення кіно- і телезйомок	Скасовано
Збір за проведення місцевого аукціону	Скасовано
Збір за розміщення об'єктів торгівлі	Скасовано
Збір із власників собак	Скасовано
–	Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності
–	Єдиний податок
–	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки

Примітка. * Складено на основі аналізу законодавства України [10–12].

Таблиця 2

Структура місцевих податків і зборів за 2008–2010 рр., % *

Місцеві податки і збори	2008	2009	2010
Податок із реклами	8.0	6.2	6.8
Комунальний податок	21.0	19.3	18.4
Збір за паркування автотранспорту	3.9	4.7	5.0
Ринковий збір	60.4	63.4	62.7
Збір за право використання місцевої символіки	2.7	2.6	3.3
Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг	3.6	3.4	3.4
Інші місцеві податки і збори	0.4	0.4	0.4
Усього	100.0	100.0	100.0

Примітка. * Складено на основі Бюджетного моніторингу за 2010 р. [1, с. 95].

Фіскальна роль місцевих податків і зборів за цей період незначна: вони не були важливим джерелом доходів місцевих органів влади, з огляду на це було прийнято рішення про їх реформування. Частка місцевих податків і зборів у доходах загального фонду місцевих бюджетів за січень – червень 2006–2011 рр. мала тенденцію до зниження з 2.2 % у 2006 р. до 0.8 % у 2011 р. (рис. 1), що спричинено нововведеннями Податкового кодексу України. За таких умов неможливо використовувати місцеві податки і збори як важливий інструмент зміцнення фінансової автономії місцевих бюджетів.

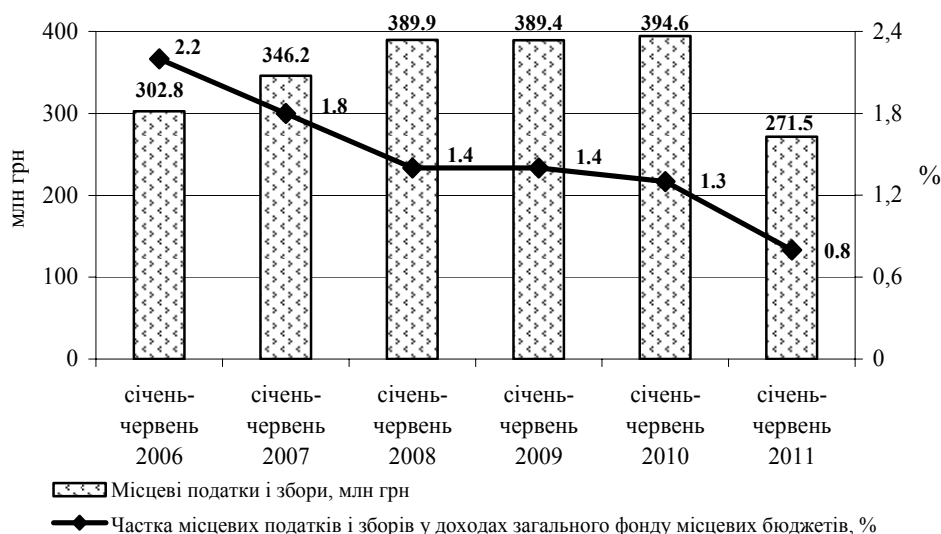


Рис. 1. Динаміка надходжень місцевих податків і зборів у доходах загального фонду місцевих бюджетів за січень-червень 2006–2011 рр. [2, с. 83].

Починаючи з 2011 р., до складу надходжень II кошику місцевих бюджетів належить збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності (крім торгівлі нафтопродуктами). Відповідно до ПК та нової редакції Бюджетного кодексу України за перше півріччя 2011 р. до спеціального фонду зараховано місцевих податків і зборів у сумі 990.8 млн грн. Їх частка у структурі спеціального фонду становила 14.7 %. Найвагомим серед них був єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва, який надійшов у сумі 971.8 млн грн, що на 9.7 % більше ніж у 1 півріччі 2010 р. (рис. 2).

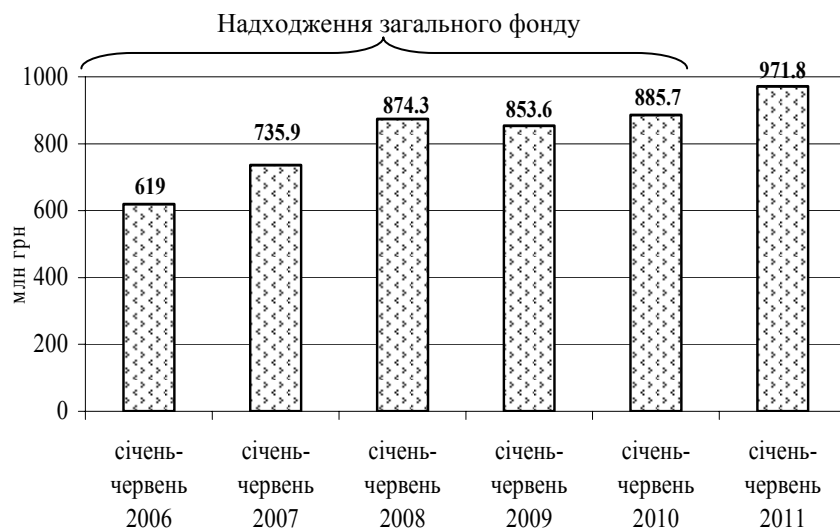


Рис. 2. Динаміка надходжень єдиного податку від суб'єктів малого підприємництва за січень-червень 2006–2011 рр.

Прогноз доходів місцевих бюджетів на 2012 р. розрахований відповідно до положень Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" щодо створення базових передумов економічного зростання через утримання низького рівня інфляції, стабілізацію державних фінансів і створення стійкої фінансової системи. Розрахунок прогнозних надходжень місцевих податків і зборів на 2012 р. здійснено відповідно до норм ПК за видами податків і зборів, він становить 525.7 млн грн [7].

У структурі надходжень місцевих податків і зборів у 2012 р. лівову частку складатиме збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності (табл. 3).

Таблиця 3

**Структура надходжень місцевих податків і зборів
(крім єдиного податку) на 2012 р. ***

Місцеві податки і збори	Прогноз, млн грн	Питома вага, %
Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності	442.7	84.0
Збір за місце для паркування автотранспортних засобів	63.1	12.0
Туристичний збір	19.9	4.0
Усього	525.7	100.0

Примітка. * Складено на основі даних Міністерства фінансів України [7].

Ранжування затверджених Податковим кодексом України значень місцевих податків і зборів для бюджетів територіальних громад показало, що в найгіршому становищі будуть сільські і селищні територіальні громади, а в найкращому – міста, де розвинені туристична і ринкова інфраструктури, промисловий потенціал [3, с. 353].

За абсолютними надходженнями місцевих податків і зборів у регіональному розрізі лідерами традиційно виступають м. Київ, Харківська, Львівська, Дніпропетровська та Донецька області. Відмінності й коливання надходжень місцевих податків і зборів у регіональному розрізі спричинені різним характером цих платежів, який проявляється залежно від рівня економічного потенціалу території, фінансового стану підприємств, платоспроможності населення, наявності курортних зон тощо [3, с. 352].

Реформування місцевого оподаткування в Україні має як позитивний ефект, так і певні недоліки. Скорочення кількості місцевих податків і зборів зменшує витрати фіскальних органів на їх адміністрування. Віднесення єдиного податку до складу місцевих сприяє зростанню доходів спеціального фонду місцевих бюджетів, що є також позитивним моментом, оскільки надає місцевим органам влади додаткове джерело фінансування розвитку своїх територій. Податковий кодекс України дає можливість для зростання надходжень до бюджету за рахунок звуження сфери застосування спрощеної системи оподаткування через виключення з неї тих видів діяльності, котрі є високорентабельними або доходи від яких є переважно пасивними, а також вилучення з переліку

обов'язкових платежів, що замінюються єдиним податком, збору за спеціальне використання природних ресурсів і внесків до Пенсійного фонду України, встановлення підвищених ставок єдиного податку за порушення умов застосування спрощеної системи оподаткування та анулювання свідоцтва платника єдиного податку.

Водночас ПК містить низку новацій, що носять дискусійний характер і стосуються підвищення соціальної справедливості в місцевому оподаткуванні, зокрема запровадження оподаткування нерухомості, яке враховує фактори як фіскального, так і соціального характеру, вбачається дуже складною справою. Проблеми полягають у визначенні об'єкта оподаткування і податкової бази, введенні державного кадастру нерухомості, здійсненні кадастрового обліку нерухомого майна та кадастрової діяльності. Без розв'язання цих проблем податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, носитиме символічний характер.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, повинен був справлятися з 1 липня 2012 р. і зараховуватися до бюджету розвитку місцевих бюджетів (поки що не діє). Доцільно було б включити до складу об'єкта оподаткування не лише житлову нерухомість, а й комерційну власність – це створить більш надійну базу оподаткування. При цьому, оподатковуючи засоби виробництва, слід унеможливити подвійне оподаткування доходів суб'єктів господарювання – власників основних засобів.

Податок на житлову нерухомість задуманий виключно для багатих: йдеться лише про квартири, площа яких перевищує 120 м², та будинки з площею понад 250 м². При цьому застосовуватимуться дві ставки: 1 та 2.7 %. За ставкою 1 % розміру мінімальної заробітної плати за 1 м² житлової площі оподатковуватимуться квартири, житлова площа яких не перевищує 240 м², та будинки, житлова площа яких не більше 500 м². За ставкою 2.7 % – квартири, житлова площа яких перевищує 240 м² та будинки, житлова площа яких понад 500 м² [10, ст. 265].

Неабиякою проблемою стане визначення такої бази оподаткування, як житлова площа, оскільки саме поняття житлової площі не закріплене в податковому законодавстві. Якщо до податкових розрахунків включити лише площу житлових кімнат, то при будівництві нового житла більшість приміщень будуть декларуватися як господарські чи підсобні для зменшення бази оподаткування. І, навпаки, малозабезпечені громадяни можуть бути власниками розкішного житла, отриманого ще за радянських часів у центрі великих міст, або земельних ділянок поблизу великих міст. Тобто постає проблема збільшення податкового тиску на малозабезпечені верстви населення. Ситуацію можна покращити за умов введення пільгового оподаткування. Водночас, практика застосування різноманітних пільг свідчить, що ними можуть безпідставно користуватися будь-які платники податків із метою отримання податкової вигоди. Наприклад, якщо зберегти пільги для пенсіонерів та інвалідів, то може виникнути ситуація, коли основна маса елітної нерухомості буде оформлена саме на цей контингент. Доведеться встановлювати істинних власників житла, виходячи з реальної можливості його

придбання і володіння, що значно збільшить витрати на адміністрування цього податку.

При оподаткуванні нерухомого майна доцільно враховувати розмір доходу платника податку, оскільки саме він характеризує здатність громадян виконувати податкові зобов'язання, а також ступінь їх заможності. Це надало б можливості деякою мірою викривати тіньові доходи платника податку.

Потрібно також враховувати інвентаризаційну вартість нерухомого майна, пов'язану з його ринковою вартістю. Інакше введення нового податку на житлову елітну нерухомість виглядатиме передчасним і необгрунтованим, оскільки він буде виконувати суто декларативну функцію і не поповнить належним чином дохідну частину місцевих бюджетів. При цьому важливо враховувати регіональний фактор, оскільки в різних регіонах країни ринкова вартість житла суттєво відрізняється.

В Україні триває реформа реєстрації прав власності на об'єкти нерухомості. З 1 січня 2012 р. реєстрацію майнових прав повинен здійснювати спеціально уповноважений орган Міністерства юстиції – Укрдержреєстр через свої територіальні органи. Створення Укрдержреєстру передбачає об'єднання інформації про земельні ділянки та об'єкти майнових прав, але без проведення інвентаризації. При цьому бюро технічної інвентаризації ліквідуються. Така ситуація може призвести до збільшення афер із нерухомістю та уникнення відповідальності при проведенні операцій із нерухомістю і сплаті податку на нерухоме майно. Незавершене будівництво в Україні або майно, яке не оформлене у встановленому порядку, не оподатковується майновим податком. Отже, найбільш заможна частина населення, що будує дорогі житлові будинки, має можливість не сплачувати податок, не оформлюючи здачу збудованого і фактично використовуємого за призначенням житла в експлуатацію і не реєструючи його. Доцільно інвентаризувати нерухоме майно, враховуючи реальну ринкову вартість житла, а також проводити обов'язкову переоцінку інвентаризаційної вартості нерухомого майна територіальними органами Укрдержреєстру один раз на п'ять років.

З'являється ризик мінімізації податкових зобов'язань через реєстрацію прав власності на житлову нерухомість на юридичну особу. Крім того, уникнути сплати податку на нерухомість можна, оформивши такий вид підприємницької діяльності, як оренда житлового приміщення. При оформленні орендних відносин податок на нерухомість можна віднести на витрати тієї юридичної особи, яка не фактично, а юридично вважається власником житлової нерухомості. Наприклад, "працівники податкової служби Іспанії відстежують житло, що здається в оренду, а потім відвідують власників, які не декларують орендні доходи" [9, с. 110].

Недостатній розвиток методологічного забезпечення обгрунтування проектів податкових реформ є однією з основних причин невдач при реформуванні систем оподаткування, такі проекти розробляються ізольовано один від одного, без достатнього врахування зарубіжного досвіду, без якісної оцінки наслідків їх реалізації для платників подат-

ків та держави. Тому цікавим є досвід зарубіжних країн щодо місцевого оподаткування та введення нових податків.

У розвинених країнах до місцевих належать ті податки, які в Україні традиційно вважаються загальнодержавними: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, майнові податки.

У Франції "податок на багатство" сплачують фізичні особи – власники майна вартістю понад 1.3 млн євро. З 2011 р. ставка податку становить 0.25 % для майна вартістю від 1.3 до 3 млн євро та 0.5 % для майна, вартість якого перевищує 3 млн євро [9, с. 104]. Крім того, у Франції іноземні власники житла з 2012 р. обкладаються новим податком, об'єктом оподаткування яких є "другі будинки" – ті будинки, що належать особам, котрі не є платниками податків у Франції та володіють будинками, не здаючи їх в оренду. Ставки податку диференційовані залежно від типу власності та місця її розташування. Наприклад, за двокімнатну квартиру в Німці потрібно сплатити податок у розмірі близько 500 євро на рік [9, с. 99]. У Великій Британії платниками "податку на багатство" є власники нерухомості, вартість якої перевищує 1 млн фунтів стерлінгів; ставка податку становить 5 % [9, с. 104].

Уряд Іспанії з 2011-го відновив на два роки податок на "чисті статки". Його базою є вартість нерухомості, банківських депозитів, цінних паперів, автомобілів, творів мистецтва, коштовностей тощо, які належать фізичній особі, крім боргових зобов'язань. Неоподатковуваний мінімум податку встановлено на рівні 700 тис. євро; крім нього надається податкове вирахування на житло в розмірі 300 тис. євро. Податок утримується за прогресивною шкалою з восьми ставок від 0.2 до 2.5 %. За таких ставок платники зі статками в 1.1 млн євро мають сплатити 200 євро на рік, а з великих статків – десятки й сотні тисяч євро. Надходження податку в 2012 р. очікуються в розмірі близько 1.1 млрд євро, тоді як до перегляду величини неоподаткованого мінімуму та податкового вирахування на житло за 2007 р. їх сума сягнула понад 2 млрд євро. Уряд пішов на зменшення фіскальної ролі податку для виведення зі сфери його дії статків середнього класу. При цьому 90 % попередніх платників податку були позбавлені необхідності його сплати [9, с. 104].

Парламент Республіки Кіпр підвищив податки для громадян із високими доходами та на нерухомість, що надасть можливість скоротити дефіцит бюджету, не зменшуючи видатків на освіту та охорону здоров'я [9, с. 104–105]. Ставка податку на доходи фізичних осіб із високими статками в Норвегії становить 40 %, у Франції – 48 %, Італії – 44.15 %, Великій Британії – 40 %, США – 41.82 %, Японії – 50 %, Швейцарії – 39.97 %, Німеччині – 47.48 % [5, с. 70]. У зв'язку з цим необхідно посилити податкове навантаження на заможні верстви населення в Україні шляхом збільшення граничної ставки оподаткування доходів фізичних осіб.

В Україні з метою соціально справедливого перерозподілу доходів пропонується ввести новий вид податку – податок на багатство. Урядовий законопроект № 10558 "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування багатства та предметів розкоші",

внесений у Верховну Раду України 5 червня 2012 р., повинен був розглядатися 20 червня. За попередніми оцінками, додаткові надходження до Державного бюджету від введення податку на багатство можуть скласти 500 млн грн на рік. Раніше повідомлялося, що в Міністерстві фінансів України розраховують на додаткові доходи державного бюджету від введення податку на розкіш в сумі 900 млн грн, а у першому півріччі планувалося отримати близько 0.5 млрд грн. Автори законопроекту пропонують ввести в Україні податок на майно, який має замінити податок на нерухомість, відмінивши його з 1 січня 2013 р. [4].

Як свідчить світова податкова практика, податок на нерухомість може стати істотним джерелом бюджетних надходжень. Україна намагалася впровадити його протягом багатьох років. У Законі України "Про систему оподаткування" податок на нерухомість був віднесений до складу загальнодержавних податків і зборів ще у 1991 р., хоча практично не застосовувався. У разі прийняття Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування багатства та предметів розкоші" податок на нерухомість буде замінено податком на майно, доходи від якого очікується отримати додатково до Державного бюджету. Отже, із переліку місцевих податок на нерухомість може знову перейти в розряд загальнодержавних, а місцеві органи влади можуть втратити одне з перспективних джерел поповнення місцевих бюджетів.

Ідея підвищення податкового навантаження на багатих відповідає тенденціям розвитку європейського оподаткування та програмним завданням реформування вітчизняної податкової системи, але реалізація проектів податкових реформ потребує чіткої формалізації таких процесів.

В Україні реформування системи оподаткування можливе з використанням двох основних підходів: суспільно вмотивоване та науково обгрунтоване реформування податкової системи, причому перший підхід використовується найчастіше.

Суспільно вмотивоване реформування податкової системи має низку суттєвих недоліків, обумовлених тим, що рішення приймаються лобістами інтересів окремих соціальних груп, власників крупних корпорацій або окремих державних інститутів. Роль науки при такому варіанті податкового реформування практично нівелюється. За таких обставин нововведення податкової реформи можуть призвести до краху податкової системи.

Відповідно до другої методики побудови системи оподаткування реформа відбувається згідно із науковими принципами за заздалегідь визначеною методикою. Структурно-логічна послідовність реформування системи оподаткування за другим підходом передбачає реалізацію таких етапів:

- обгрунтування системи цілей податкової реформи;
- формування методики оцінки недоліків існуючої та прогнозно оцінки новоствореної податкових систем;
- визначення переліку ключових принципів, яких слід дотримуватись у ході реалізації процесу реформування;
- обгрунтування переліку методів і засобів, із використанням яких

будуть реалізовані розроблені заходи з реформування системи оподаткування;

- формування переліку джерел компенсації втрат доходів бюджетів при реалізації програми податкової реформи.

Безумовно, механізм реалізації майнових податкових нововведень потребує ґрунтовного аналізу: практичне введення цього податку може потягти за собою низку проблем, а його економічна ефективність – не виправдати позитивних очікувань. У чинному законодавстві відсутнє таке поняття, як розкіш. Отже, необхідно визначитися із понятійним апаратом.

Одним із об'єктів податку на багатство пропонується зробити житлову нерухомість. У зв'язку з цим необхідно закріпити принцип поділу нерухомості на звичайну та елітну, а також диференціювати шкалу оподаткування залежно від оціночної вартості майна. Доцільно переглянути механізм оцінки податкової бази, без якого ефективного оподаткування не буде. Отже, для забезпечення впливу місцевих податків і зборів на дохідну частину місцевих бюджетів доцільно посилити їхню перерозподільну функцію за рахунок диференціації оподаткування об'єктів нерухомості та предметів розкоші.

Іншим об'єктом податку на багатство в Україні пропонується зробити рухоме майно. Але на сьогодні воно вже оподатковується. Знов постає питання визначення понятійного апарату: податок на багатство чи податок на власників транспортних засобів. У цьому випадку може йтися тільки про підвищення ставок податків на елітне володіння. У свою чергу, підвищення ставок активізує пошук шляхів ухилення від сплати податків: наприклад, перереєстрація майна на різноманітні фонди, юридичні особи, пільгові категорії фізичних осіб, реєстрація майна за кордоном (в офшорних зонах) тощо. Уведення додаткового податку по цій групі "предметів розкоші" може суперечити основним принципам оподаткування, оскільки не повинно існувати кілька податків з однією податковою базою.

Наприклад, питома вага майнових податків у Російській Федерації в доходах бюджетної системи дуже низька, що не характерно для розвинених країн. Так, за 2010 р. питома вага майнових податків, до яких увійшли податок на майно фізичних та юридичних осіб, транспортний і земельний податки, становила 3.25 %. При цьому податок на майно фізичних осіб склав тільки 0.7 % від загальної суми всіх майнових податків, а транспортний податок – 12.2 %. Водночас потрібно відзначити, що зростання вартості майна фізичних осіб і транспортних засобів відбувається більш високими темпами, а податкові відрахування – низькими (тільки на 8 % у 2011 р.) [6, с. 37–38].

Законопроектом "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування багатства та предметів розкоші" передбачено оподаткування виробів із дорогоцінного каміння та дорогоцінних металів, годинників, мобільних телефонів, предметів мистецтва, колекціонування та антикваріату, зброї. Не заперечуючи доцільність оподаткування таких предметів розкоші, варто зауважити, що вони можуть бути вклю-

чені до складу підакцизних товарів і вже оподатковуватися акцизним податком. Крім того, адміністрування нового податку може бути не вигідним для держави. Наприклад, у Росії вже був акциз на вироби з хутра, дорогоцінне каміння та інші предмети розкоші, але у зв'язку з низькою ефективністю цього податку він був скасований [8, с. 33].

Практика податкових реформ у розвинених країнах свідчить про соціальне партнерство між державою та населенням, на базі якого формується висока податкова культура. У 2009–2011 р. у Німеччині реалізовувалася податкова реформа. Уряд Німеччини поповнює бюджет за допомогою внесення змін до існуючих та введення нових податків. Земельні бюджети поповнюються за рахунок акцизів на пиво та ігровий бізнес, податку на спадщину на базі вартості об'єктів нерухомості та податку на купівлю-продаж земельних ділянок [5, с. 68–69]. У Великій Британії податок на спадщину становить до 40 % вартості майна; в Італії такий податок складається з двох частин: перша залежить від вартості майна (до 27 %), а друга – від ступеня родинного зв'язку (до 34 %); в Іспанії оподатковується передача рухомого майна за ставкою 4 %, а нерухомого – 6 %; у США податок складає від 18 % до 50 % залежно від ступеня споріднення; в Японії – до 70 %; в Китаї – від 30 % до 60 % [6, с. 37]. Ігнорувати потенціал податку на спадщину та дарування як джерела поповнення місцевих бюджетів в Україні не можна, оскільки такий податок існує практично в усіх країнах світу.

Запровадження нових податків у зарубіжній практиці покликано виконувати не лише фіскальну, а й регулятивну функцію, яка пов'язана з намаганнями влади сприяти зменшенню споживання населенням шкідливих для здоров'я продуктів харчування. Наприклад, у Великій Британії запропоновано ввести податок для кафе та їдалень, які продають фастфуд. У Франції планується ввести податок на безалкогольні напої, що містять цукор. В Угорщині обговорюється податок на продукти з високим вмістом солі, цукру та вуглеводів [9, с. 99]. У зв'язку з цим доцільно запровадити в Україні акцизний податок на шкідливі для здоров'я людини продукти харчування та безалкогольні ароматизовані та підсолоджені напої. Таким акцизним податком можна поповнити місцеві податки і збори.

Доцільно також розширити перелік місцевих податків і зборів за рахунок запровадження зборів цільового спрямування (збір за прибирання та освітлення вулиць, утилізацію сміття і побутових відходів, упорядкування парків, цвинтарів тощо). Місцеві органи влади повинні самостійно визначати ставки названих цільових зборів відповідно до максимальної ставки, встановленої вищим законодавчим органом держави та особливостей структури виробництва, соціального, екологічного стану території [3, с. 354].

Таким чином, створення ефективної системи місцевого оподаткування в Україні потребує більш глибокого теоретичного обґрунтування та закріплення в законодавчих актах методики розробки проектів податкових реформ з урахуванням викладених висновків і пропозицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2010 рік* / [І. Ф. Щербина, А. Ю. Рудик, В. В. Зубенко, І. В. Саличинська]; ІБСЕД, Проект "Зміцнення місцевої фінансової ініціативи", USAID. — К., 2011. — 142 с.
2. *Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень-березень 2011 року* / [І. Ф. Щербина, А. Ю. Рудик, В. В. Зубенко та ін.]; ІБСЕД, Проект "Зміцнення місцевої фінансової ініціативи", USAID. — К., 2011. — 121 с.
3. *Василенко А. В.* Місцеве оподаткування в Україні у контексті зарубіжного досвіду / А. В. Василенко // *Економічний вісник університету (ДВНЗ Переяслав – Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди)*. — 2011. — № 16–1. — С. 351–355.
4. *Єфремов О.* Коментар до законопроекту № 10558 "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування багатства та предметів розкоші" [Електронний ресурс] / О. Єфремов. — Режим доступу: <http://www.rbc.ua/rus/top/show/efremov-zakonoproekty-o-naloge-na-bogatstvo-radarassmotrit-19062012133300>.
5. *Зверев А. В.* Налоговая и бюджетная система ФРГ: развитие и реформы / А. В. Зверев // *Финансы*. — 2012. — № 5. — С. 68–73.
6. *Малис Н. И.* Социальный аспект налогового реформирования / Н. И. Малис // *Финансы*. — 2012. — № 5. — С. 35–39.
7. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.minfin.gov.ua.
8. *Пансков В. Г.* О возможных направлениях налоговой политики / В. Г. Пансков // *Финансы*. — 2012. — № 5. — С. 30–34.
9. *Соколовська А. М.* Податкова політика в Україні в контексті тенденцій реформування оподаткування у країнах ЄС / А. М. Соколовська, Т. В. Кошук // *Фінанси України*. — 2012. — № 1. — С. 94–115.
10. *Податковий кодекс України від 23 груд. 2010 р. № 2856-VI зі змін та доповн.* — Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
11. *Про місцеві податки і збори*: Декрет Кабінету Міністрів України від 20 трав. 1993 р. №56-93, зі змін та доповн.
12. *Про систему оподаткування*: Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1251-XII.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2012.

Тарасюк М., Руденко І. Местные налоги и сборы в контексте реформирования налогообложения в Украине. Проанализирована система местных налогов и сборов в Украине до и после принятия Налогового кодекса. Выяснена роль местных налогов и сборов при формировании доходов местных бюджетов. Рассмотрены проблемы местного налогообложения на современном этапе. Предложены возможные направления усовершенствования реформирования отдельных местных налогов.

Ключевые слова: местные налоги и сборы, местные бюджеты, налоговое реформирование.

Tarasiuk M., Rudenko I. Local taxes and fees within the framework of taxation reforms in Ukraine. The system of local taxes in Ukraine before and after the Tax Code has been analysed. The role of local taxes and fees in the formation of local budget revenues has been identified. The problems of local taxation at the present stage have been studied. Possible directions of improving the reform of certain local taxes have been offered.

Key words: local taxes and fees, local budgets, tax reform.